

La grana guèrra

Que vam marcar lo centenari de la fin de la grana guèrra en consacrar cinc ficas ad aqueth conflicte. Entà la purmèra, mercés a la mea istòria familial, que vam presentar los grans moments d'aquera guèrra e balhar, quan se pòt, las chifras qui pertòcan la França.

Quant de morts e d'alebats !

Onze (lhèu dotze)* oncles o grand oncles qu'estón mobilizats :

- Tres tuats au front
- Quate malauts : dus qui's morín abans la fin deu conflicte e dus qui s'ac virèn.
- Quate (lhèu cinc)* que hasón la guèrra shens trebucadas màgers mes probable quauquas blaçaduras.

Que podem comparar dab las chifras nacionaus. Sus los 7,9 milions de sordats mobilizats :

- 1,4 milion de morts, donc pas luenh 20%.
- 4,3 milions de blaçats sia 55%.
- Los autes, sia 25%, n'estón pas blaçats o purmèr que guarín de plan de quauquas trebucadas.

**(lo sol qui n'èi pas podut trobar peu moment qu'ei un nomat Crabos maridat dab ua sòr deu granpair mairau)*

La batalha de la Marna : purmèra sagnada

Que's debanè deu 5 dinc au 12 de seteme 1914. Que calè estangar a tota fòrça l'avançada deus Alemands qui èran a quauques detzenats de kilomètres de París. 800000 òmis que hasón arrecular l'enemic mes lo bilanç qu'estó tarrible : 105000 morts o desapareishuts e 122000 alebats !

La gran batalha que s'acabè lo 12 mes los combats que continuèn e atau, lo 16 de seteme a La-Ville-Aux-Bois, un oncles, Jean Joseph Latrubesse qu'estó tuat. Qu'anava aver 24 ans.

Verdun : dusau sagnada

Que's debanè deu 21 de heurèr dinc au 18 de deceme 1916. In.hèrn vertadèr : los Alemands que volèn avançar e Verdun qu'estó lo simbèu de la resisténcia francesa. 1,1 milion d'òmis que hasón cap dab un bilanç uman esvarjable : 163000 morts o desapareishuts e 216000 blaçats.

Lo fòrt de Douaumont qu'estó pres peus Alemands. Los Francés que'u volèn tornar préner a tota fòrça. Lo 26 de mai 1916, Grat Bénédict, un hrai deu granpair mairau, que i estó tuat N'avè pas enquèra 29 ans.

Le chemin des Dames : tresau sagnada

Lo generau Nivelle que volè lançar ua ataca decisiva qui devè durar sonque quauques dias. Malaia, la batalha que durè deu 16 d'abri dinc au 24 d'octobre de 1917. Grana mauescaduda : 232000 tuats ! Que i avó mutineries e fusilhats entà l'exemple. Nivelle qu'estó remplaçat per Pétain.

Un hrai de la granmair pairau, Jules Peyran, qu'estó tuat en Champagne lo 18 de deceme 1917. Qu'anava har 37 ans.

Purmèra guèrra quimica e mantuas malaudias

Au briu deus ans, los gas utilizats qu'estón de mei anar mei nocius... e mortaus : 8000 morts e 20000 blaçats. Los sordats qu'estón traumatisats per aqueras tecnicas navèras. Lo men granpair mairau, Charles Bénédict, qu'estó gasat puish rapatriat. Que's morí a casa lo 29 de juillet 1918. Qu'anava aver 42 ans. Un bèthhrai deu granpair, Pierre Sainte Cluque, lhèu gasat eth tanben que's morí a 39 ans d'ua broncopneumonia lo 17 d'octobre 1918 a l'espital de Drancy. Un hrai de la granmair mairau, Jean Baptiste Peyran, qu'estó gasat, que hasó emfisème mes totun que s'ac virè. A la fin de la guèrra, un oncles, Jean Louis Lannes, que malautejava en los espitals militars. La familha que'u podón totun arrecaptar e drin a drin que s'arreiscolè. Entà acabar aqueste capítol, que cau mentàver tots los qui n'an pas suportat aqueth in.hèrn e qui an fenit a l'asili e los qui an pres gost au vin e a l'aiga de vita distribuats en las trencadas e qui son vaduts alcoolics.

Los qui avón la bona sòrta de se'n tornar sancers...

Sonque 25% deus peluts n'estón pas blaçats o disem n'avón pas blaçaduras grèus. Qu'estó lo cas entà un oncles, Maurice Boniface, dus hrais de la granmair pairau Jean e Jean Eugène Peyran, un bèthhrai deu granpair mairau Jean Lois Peyran e lhèu lo Crabos qui'vs disí mei haut.

Clavada : las consequéncias de la guèrra

E atau, l'istòria familial que'ns permet de seguir haut o baish los grands moments d'aqueth conflicte. En las ficas qui van seguir que tornaram sus l'in.hèrn de las trencadas e qu'evocaram las consequéncias irreversiblas d'aqueth conflicte suu cantèr social, economic e linguistic.